

Hücre Bölünmesi

* Çok hücreli canlılarda; hücre bölünmesi ile büyüme gerçekleşir. (Mitoz)

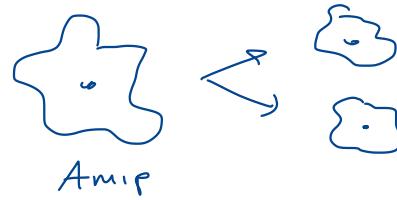
Zigot ^{Mitoz} → Embriyo ^{Mitoz} → Bebek ^{Mitoz} → Çocuk

* Tek hücreli canlılarda; hücre bölünmesi ile üreme (sogalm) gerçekleşir.

Tek hücreli canlılar =

Bakteri, Arke, Protistanın soğun, mayız mantarı

Amip,
öğlenç...

④

Hücre neden bölünür?

- Üreme
- Büyüme; (çok hücreli)
- Onarım

* Hacim/Yüzey oranının bozulması (artması)

→ Hacim, yüzeye göre daha fazla artar.

Yüzey alanı yetersiz kalır. $\square \rightarrow \square$

Hücre bölünmek zorunda kalır.

* $\frac{\text{Yüzey}}{\text{Hacim}}$ oranının azalması hücre bölünmesini tetikler.

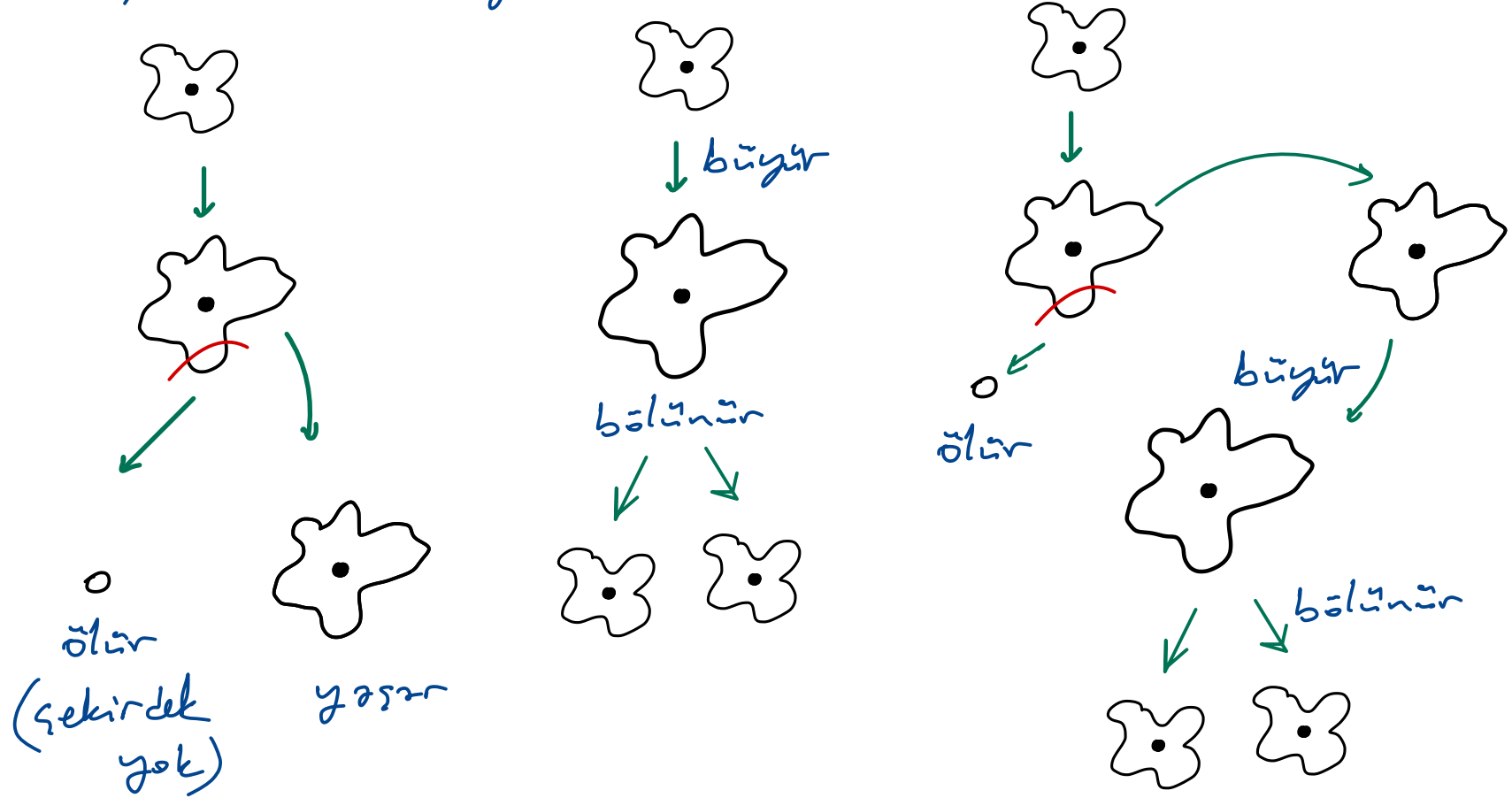
* Sitoplazma/çekirdek oranının bozulması (artması)

→ Hücre büyüdükçe çekirdek, hücre metabolizmasını yönetmekte zorlanır.

Hücre bölünmek zorunda kalır.

$\frac{\text{çekirdek}}{\text{sitoplazma}}$ oranının azalması h.b. tetikler.

Hücre bölünmesi, çekirdek kontrolünde gerçekleşir.
ör/ Amip deneyi

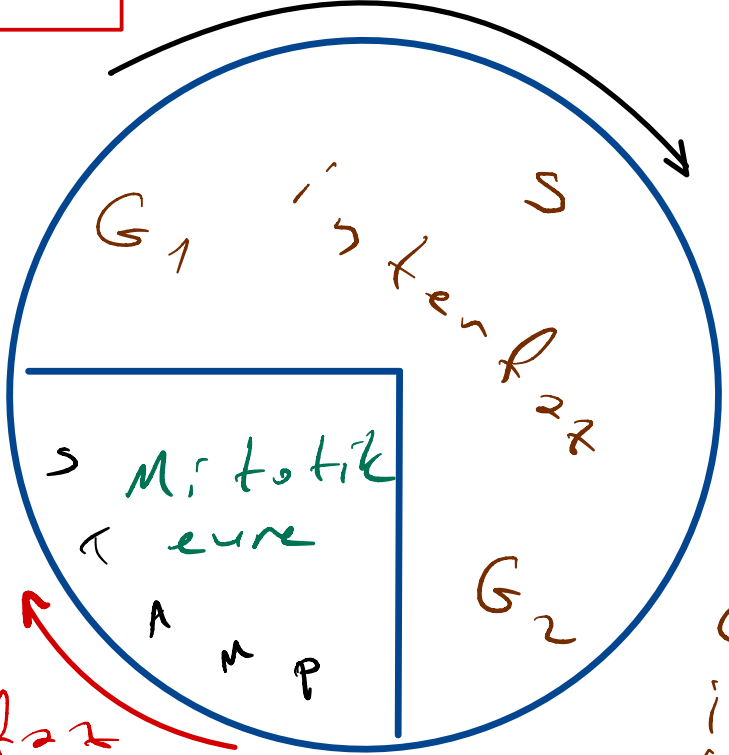

Hücre döngüsü

Sitoplazma bölünmesi
(sitokinez)

Karyokinez

Telofaz
Anafaz
Metafaz
Profaz

$\frac{3}{4}$ int.

G₁ S G₂
interfazdır
(Bölünmeye hazır değildir.)

Mitotik evre

(P M A T)
(Karyokinez)
Mitoz
çekirdek bölünmesi

Sitokinez
(Sitoplazma
bölünmesi)

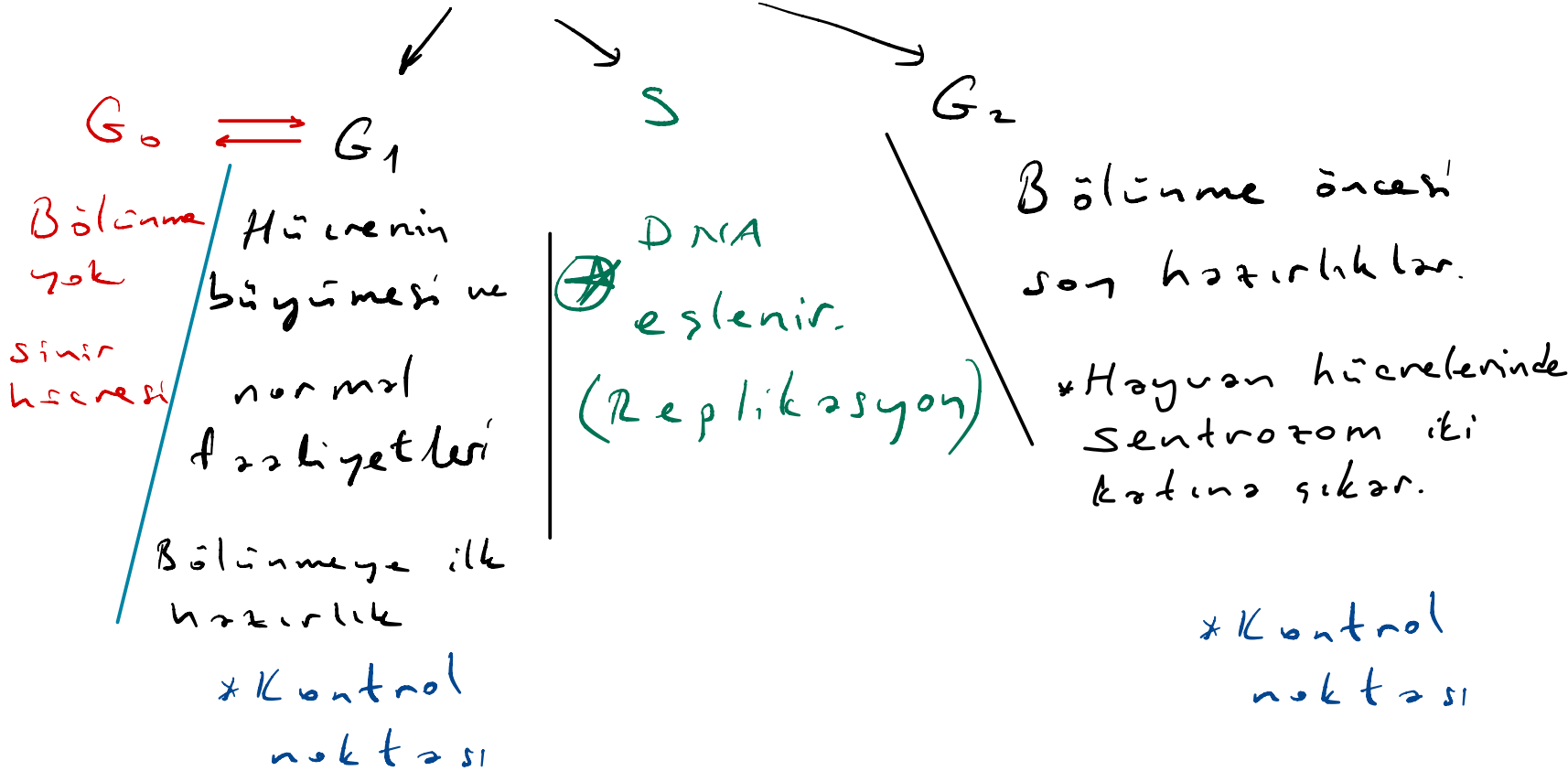
G₁ S G₂
interfaz

Profaz Metafaz Anafaz Telofaz Sitokinez
Karyokinez (Mitoz)

~~*~~ Mitotik evre

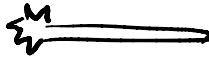
Hücre döngüsü

İnterfaz

$G_0 \rightarrow$ Bölünmeyen hücre işi kullanan saf haddedir.

Bölünme döngüsünde olmayan hücredir.

ör/ Sinir hücresi

iskelet kas hücresi

Göz retina hücreleri

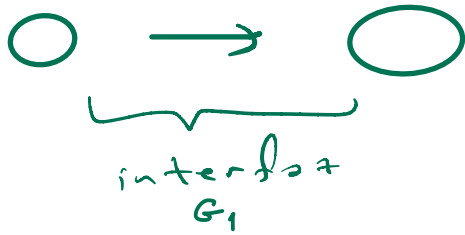
---

* $G_0 \rightarrow G_1$ Karaciğer hücresi (ihtiyaç durumunda karaciğer hücresi mitoz bölünme yapar)

* $G_1 \rightarrow G_0$ Sinir hücresi (Sinir hücresinde mitoz bölünme görülmez)

interfaz G₁

- ① * Hücrenin, bölünmeden önceki büyüme sürecidir. Hücrenin büyümesi

* Zigottan hemen sonra gerçekleşen mitoz hücre bölünmelerinde, büyüme olmadan interfazin S evresine geçilir.

- ② * Hücrenin normal faaliyetlerini sürdürmesidir.

- ③ * Bölünme için hazırlık evresidir. ihtiyaç duyulan proteinler, enzimler ... üretilir.

İnterfaz

sitoplazma

Hücre zarı

çekirdek zarı
çekirdekteki

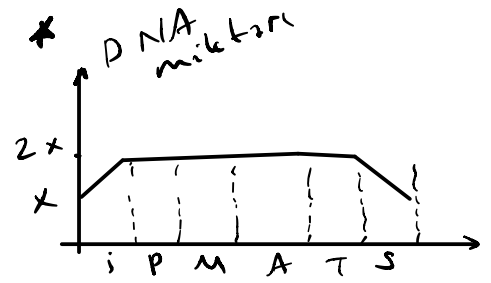
Kromatin *

(DNA + protein kılıf)

* Kalıtım materyali

İnterfazda kromatin

olarak adlandırılır.

*
sentrozom

E.R.

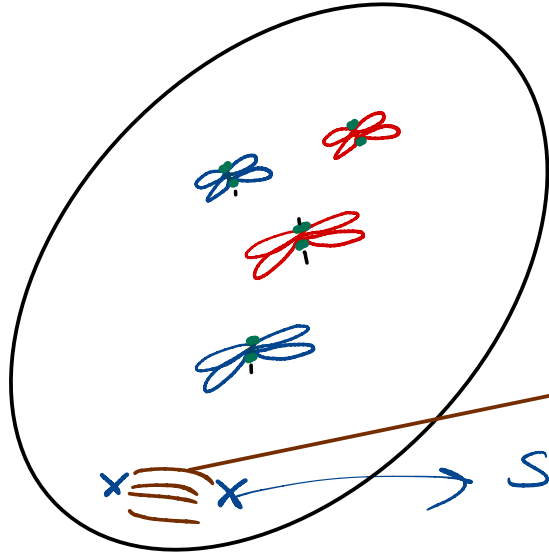
Golgi

mitokondri

* İnterfazda kromatin miktarı iki katına çıkar.
* Hayvan hücrelerinde sentrozom (sentriyoller) kendini eşler.

Mitotik Evre = * interfaz dan sonra profaz ile mitotik evre başlar. PMATS

Profaz

4 tane kromozom

$$2n = 4$$

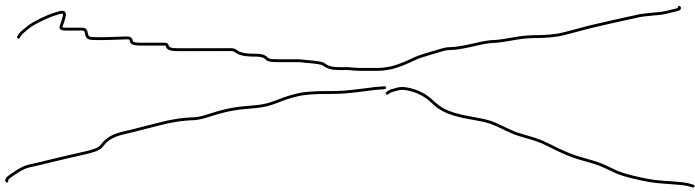
iğ ipliği oluşmaya başladı

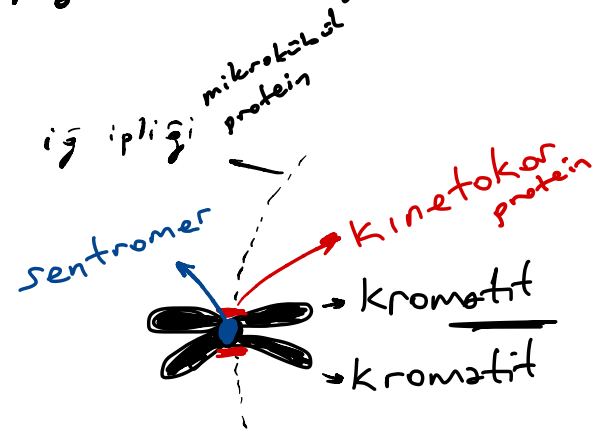
- * Profazta iğ ipliği oluşmaya başlar.
- * Çekirdek zarı erir. Çekirdeksik kaybolur.

* Profazda eşlenmiş kromatidler,
kromatitli kromozomlara dönüşür.

* İğ iplikleri, kromozomların
kinetokor bölgelerine bağlanır.

Eşlenmiş
kromatid

1 kromozom

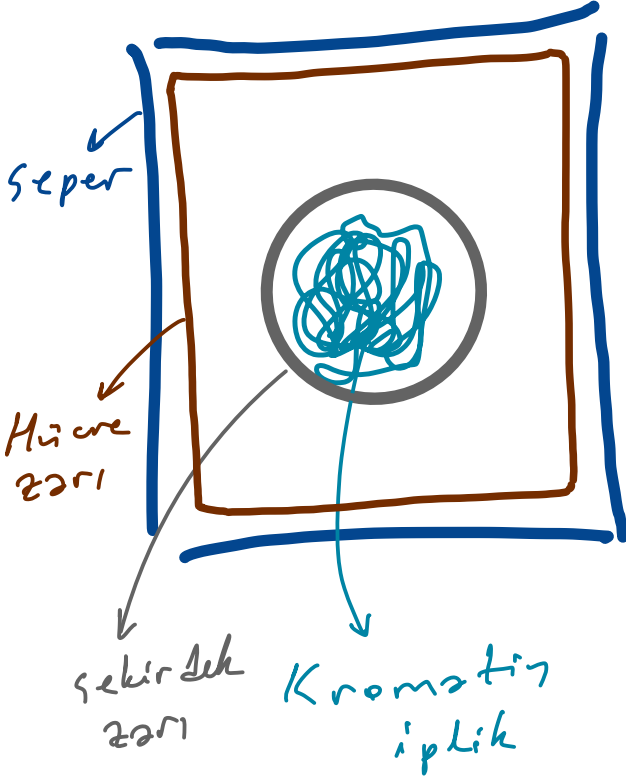
2 kromatit

* Kromatitli
kromozom

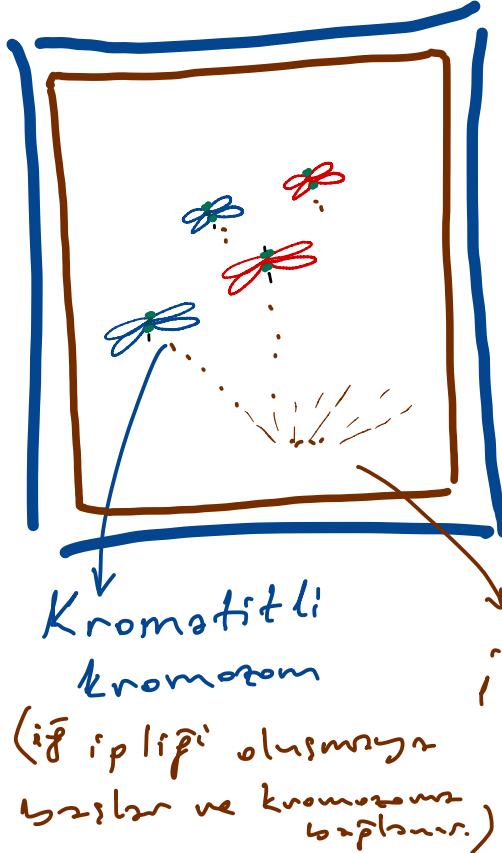
(Eşlenmiş
kromozom)

Bitki hücresinde;

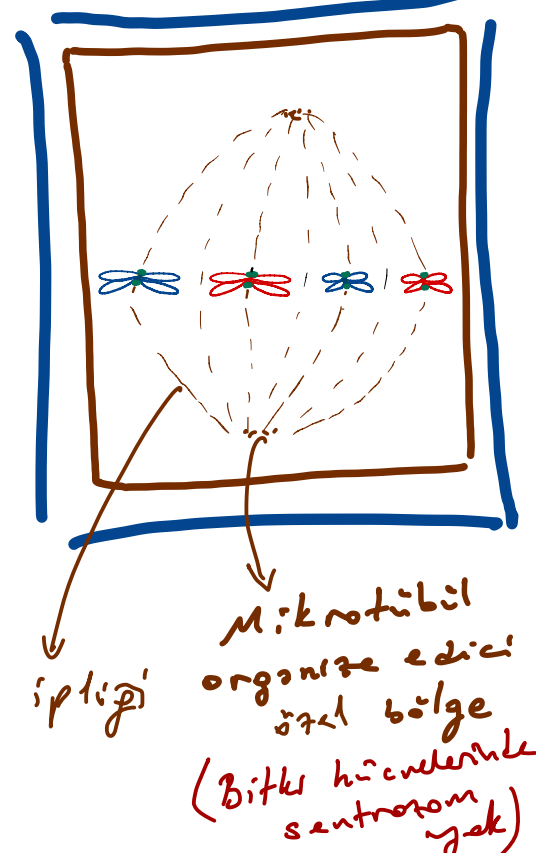
interfaz

profa

metafa

Metafaz

⊕ Eşlenmiş kromozomlar hücrenin ekvator düzleminde tek sıra halinde dizilir.

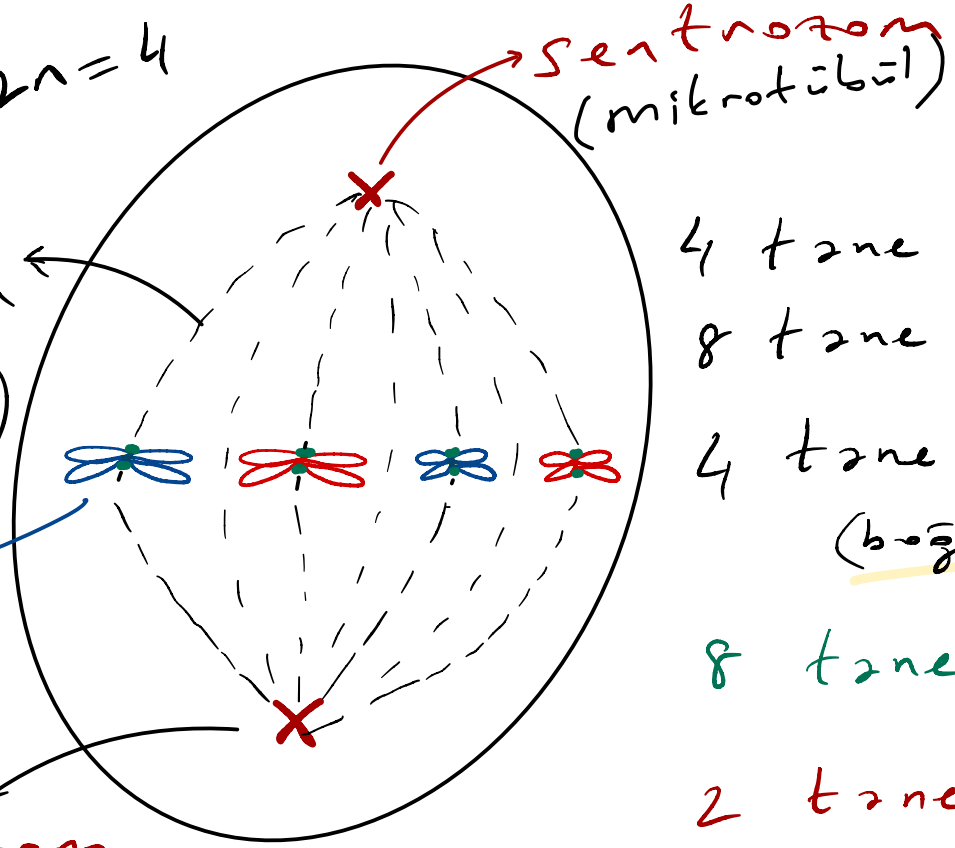
* Kromozomların en net sayılabilirdiği evredir.

* Metafaz'da, kontrol noktası var.

(Kontrol Noktası = $\underbrace{G_1 \ G_2 \ M}_i$)

$$2n = 4$$

İğ ipliği
(mikrotübül)
hücre iskeleti
Kromatidli
kromozomlar

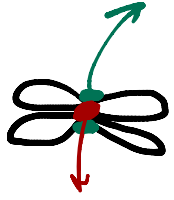

- 4 tane kromozom
- 8 tane kromatit
- 4 tane sentromer
(boğum bölgesi)
- 8 tane kinetokor
- 2 tane sentrozom
- 4 tane sentriol

Sentrozom
(sentrifoller)

* Homolog kromozomlar yan yana dizilmiştir.

kinetokor

Sentrömer bölgesi
(kromozomun boğum bölgesi)

1 kromozom

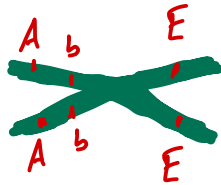
2 kromatit

1 sentrömer

2 kinetokor

* Aynı kromozomda bulunan iki kardeş kromatit birbirinin aynisidir.*

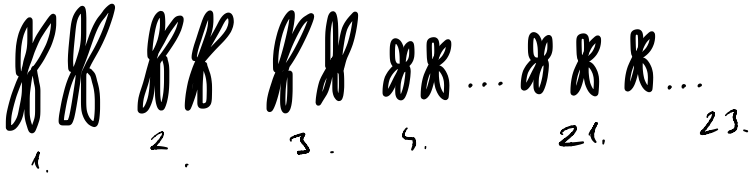
* Kardeş kromatit, aynı genleri bulundurur.

④ Karyotip = Kromozom haritası

* Kromozomların, sentromer yerleri ve büyüklüklerine göre tek sıra halinde sıralanmasıdır.

Metastaz evresinde elde edilen veriler ile karyotip belirlenir.

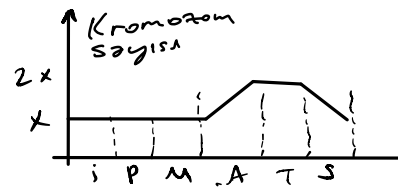

* Karyotip analizi,
Özellikle gebelikte, bebeğin kromozom haritası, ihtiyas durumunda incelenebilir.

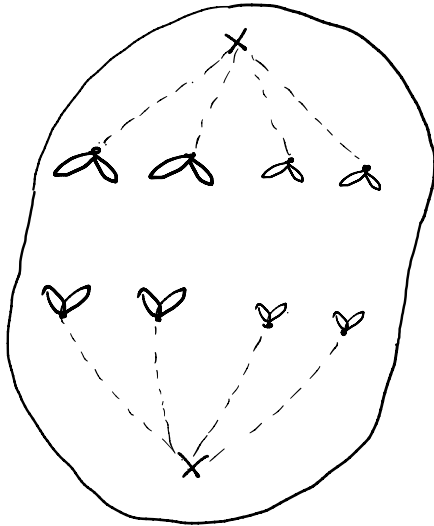
* Amniyosentez, hamileliğin 15.-20. haftalarında yapılır.
ö/ Down (mongolizm) tespiti için yapılır.

Anafaz

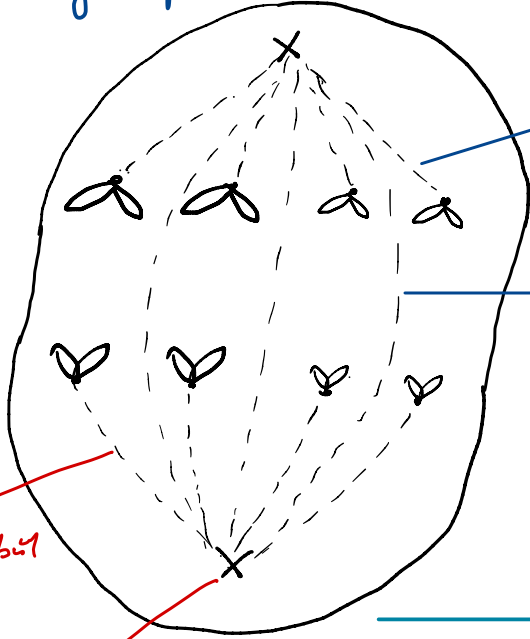
- * Ayrılık evresidir
- * Kardeş kromatitler, birbirinden ayrılır.
- * Ayrılık sonrası her biri, kromozom adını alır.
- * Anafazda, kromozom sayısı iki katına çıkar.

- 8 tane kromozom
- 8 tane sentromer
- 8 tane kinetokor
- 2 tane sentrozom
- 4 tane sentriol

* Gıcığı olarak kromozom sayısı iki katına çıkar.

- * $\bar{i}\bar{g}$ ipliklerinin bazıları kinetokorlara bağlanmıştır.
- * $\bar{i}\bar{g}$ ipliklerinin bazıları kinetokorlara bağlanmamıştır.

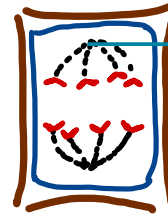

$\bar{i}\bar{g}$ iplikleri kinetokorlara bağlanmıştır (kızılır)

$\bar{i}\bar{g}$ iplikleri uzar hücreyi boyca uzatır.

* Sentrozom, $\bar{i}\bar{g}$ ipliklerini organize eder. (Hayv.h.)

* Bitkilerde ise sitoplazmik proteinler, $\bar{i}\bar{g}$ ipliklerini organize eder.

Mikrotübül organize edici bölge.

Telofaz

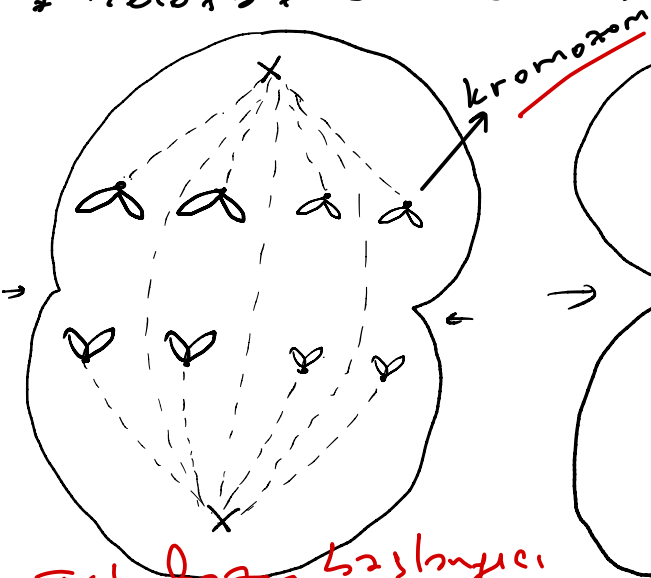
* Profazın tersi olaylar gerçekleşir.

→ iç iplikleri kaybolur.

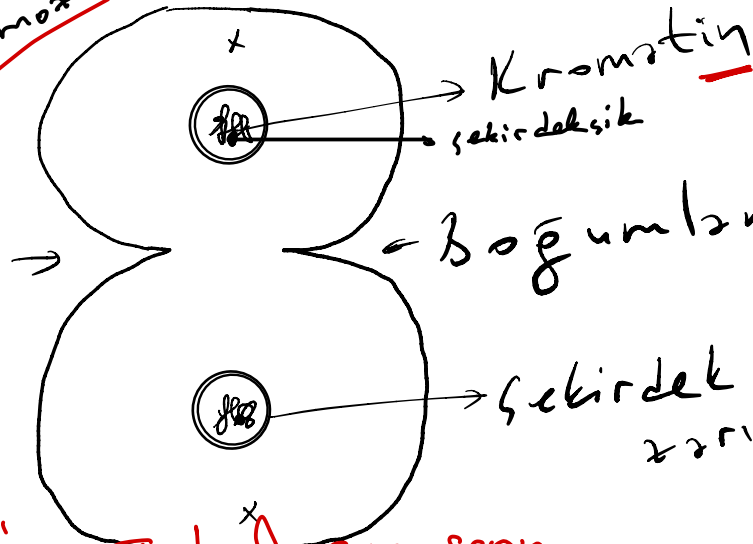
→ Şehirdek zarı oluşur. şehirdeki oluşur.

→ Kromozomlar, inceliip uzayarak, kromatinlere dönüşür.

* telofaz evresinde, sitokinez olayları da ilerler.

Telofazın başlangıcı

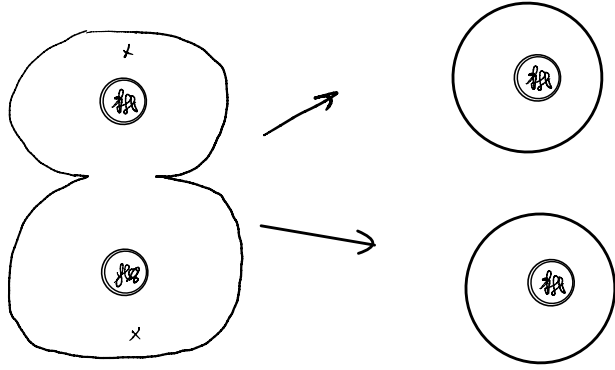

Telofazın sonu

Boğumlanma

(mikrodizament hücre iskeleti)

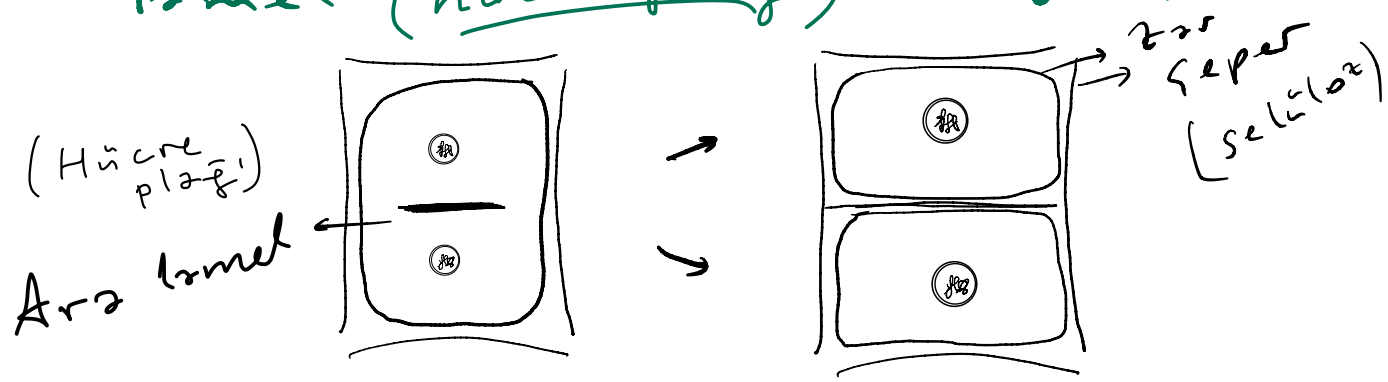
Sitoplazma Bölünmesi (sitokinez)

* Sitokinez, hayvan hücrelerinde boğumlanma ile gerçekleşir.

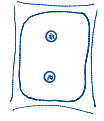
* Boğumlanmada mikrofilament hücre iskeleti rol alır.

* Sitokinez, bitki hücrelerinde orta ara lamel (hücre plâzğı) ile gerçekleşir.

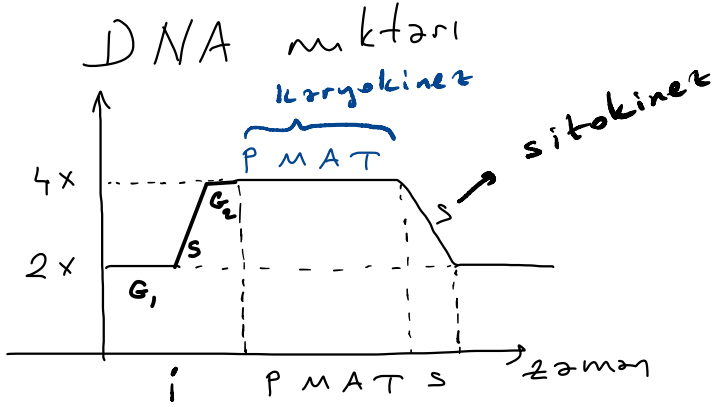

- * Golgi organeli, ara lamel oluşumunda rol alır.
- * Sitokinez, telofazda başlar.

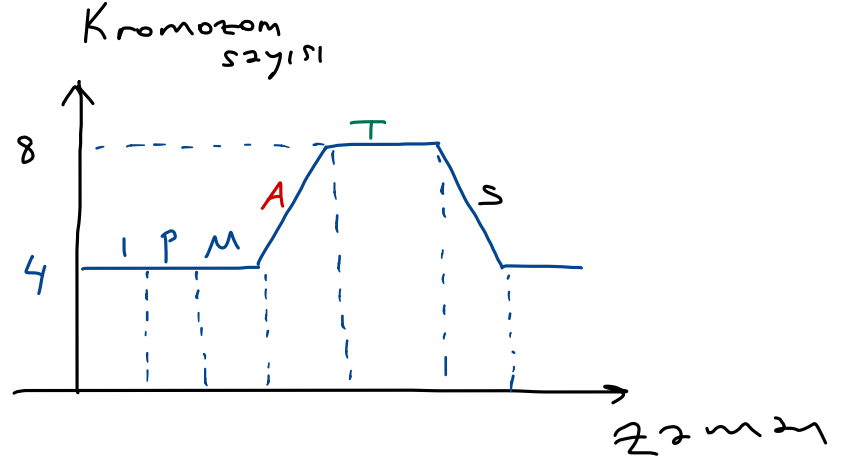
Endomitoz: Karyokinezden sonra sitokinez gerçekleşmez ise, aynı kalıtıma sahip iki çekirdekli bir hücre oluşur. ör/Bitkilerde polen oluşumunda.

* DNA miktarı interfaz da iki katına çıkar

* Kromozom sayısı anafaz da iki katına çıkar

* G_2 evresi olarak kromozom sayısı iki katına çıkar.

$$\begin{aligned} & (2n=4) + (2n=4) \\ & \Rightarrow (4n=8) \\ & (2n=4) \end{aligned}$$

* Mitoz bölünme ile oluşan her iki hücre,
birbirinin aynisidir. (DNA olarak) (genetik
kopya)

* Mitoz ;

$(n) \rightarrow \begin{matrix} (n) \\ (n) \end{matrix}$ haploit (monoploit) (n)

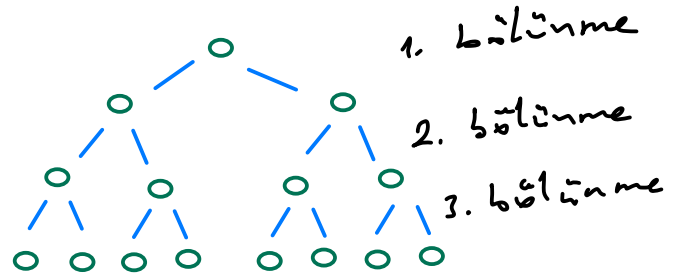
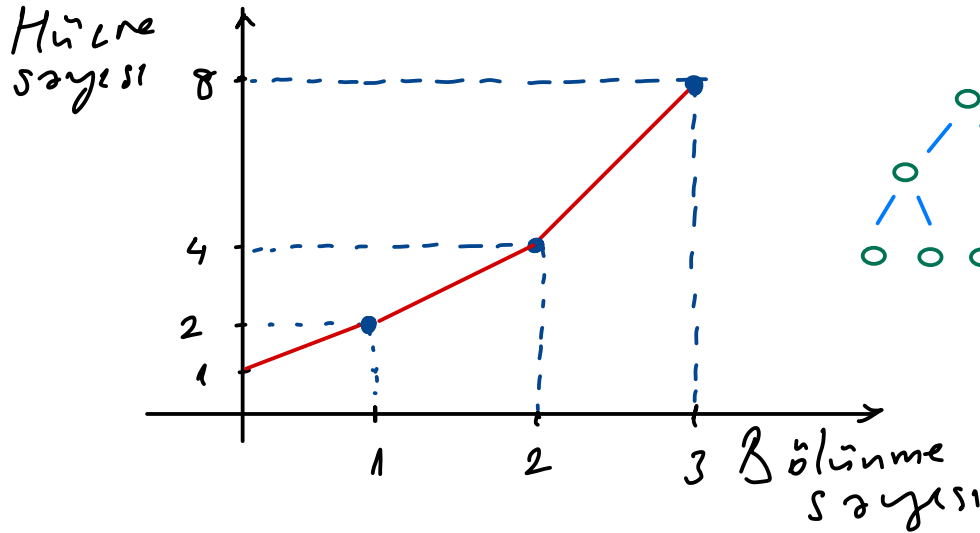
$(2n) \rightarrow \begin{matrix} (2n) \\ (2n) \end{matrix}$ dipl-it ~~★~~ $(2n)$

$(3n) \rightarrow \begin{matrix} (3n) \\ (3n) \end{matrix}$ triploit $(3n)$ hücrelerde
gerçekleşebilir.
ör/Bazı bitkilerin tohumlarında.

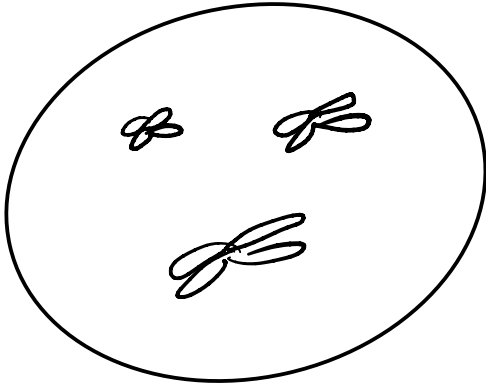
ör/ $2n = 46$ olan bir hücre 3 kez mitoz geçirir ise oluşan hücre sayısına oluşan hücrenin kromozom sayısı kaçtır?

$2n = 46$ $2^3 \rightarrow$ mitoz sayısı $\Rightarrow$ 8 hücre

Kromozom sayısı değişmez.
 $2n = 46$

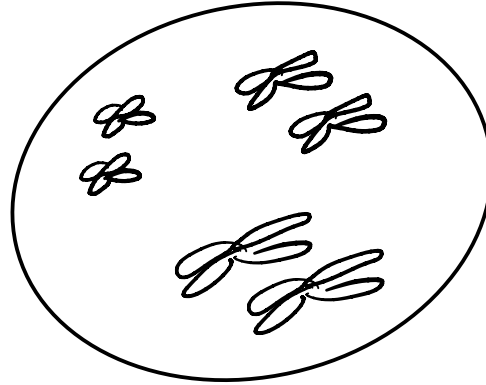

$$n = 3$$

monoploit hücre

(haploit)

ör/ üreme hücresi
(gamet hücresi)

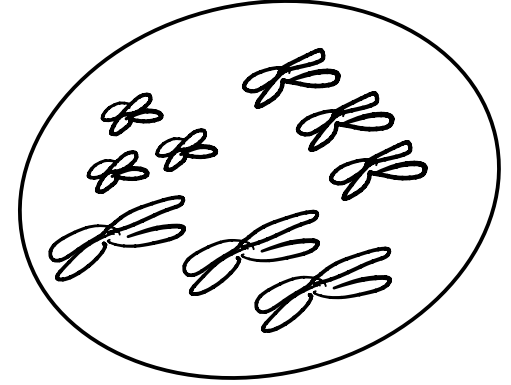

$$2n = 6$$

diploit hücre

ör/ Vücut hücreleri

Kardiyer "
Deri (epitel) "

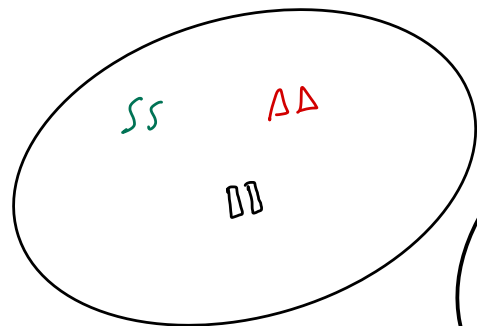
$$3n = 9$$

triploit hücre

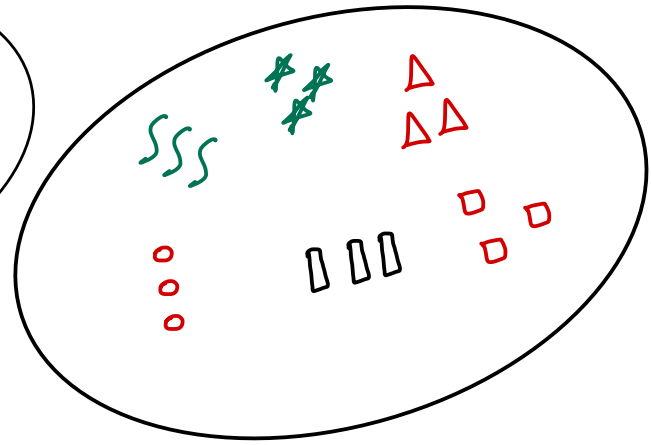
ör/ Tohumun
endosperm
hücresi

* insanda gamet hücresi mitoz geçirmez.

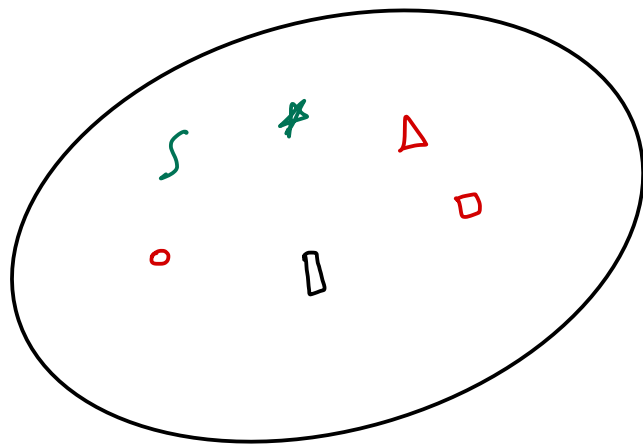
zigot,
mitoz geçirir.

diploid
 $2n = 6$

triploid
 $3n = 18$

Haploid
 monoploid
 $n = 6$

* Hücre bölünmesi özel proteinler yardımıyla dur veya devam et sinyalleri verilerek kontrol edilir.

Kontrol noktaları,

Hücre büyümesi ve bölünmesi için yeterli besin ve diğer faktörlerin olması.

G₁ → Hücre bölünmeye hazır mı?

interfaz →

↓ Evet
Devam et

G₂ → DNA doğru eşlenmiş mi?

DNA da hazır olmaması önemli.

Hayır Dur ✘

(metafaz) Mitoz M

→ Kromozomlar, ekvator düzleminde iğ ipliklerine düzgün bağlanmış mı?

Hayır Dur ✘

Kontrol noktaları, bir sonraki evreye geçilip geçilmeyeceğini belirler.

Kanser

* Kontrol noktalarının çalmasıdır. ✱
ör/ Daha çok epitel dokuları gibi mitoz geçiren hücrelerde
görülebilir. (Hücre döngüsünde kontrol noktalarının bozulması ile)

* Cilt kanseri, meme kanseri, prostat kanseri, akciğer kanseri,
kalın bağırsak kolon kanseri, ... gibi birçok yerde
görülebilir.

* Kontrolsüz hücre bölünmesi ile kötü huylu tümör
oluşur. → Sıfır kötü huylu tümörler vücutta
(kan ve lenf ile) yayılır (metastaz) ✱

Metastaz = Kanser hücrelerinin; kan ve lenf damarlar
vasıtasıyla, başka bölgelere giderek yeni tümörlerin oluşmasıdır.

* Kanserli hücrelerden oluşan tümör (uv) sürekli büyür ve metastaz yapar.

Tedavi için; Onkoloji bölümü ilgilenir.
(Araştırma hastanelerinde)

→ Radyoterapi (Radyasyon) ışın tedavisi uv.

→ Kemoterapi (ilacı)

* ilaçlar, ~~ışık~~ iğ ipliklerine (mikrotübül protein) etki eder.

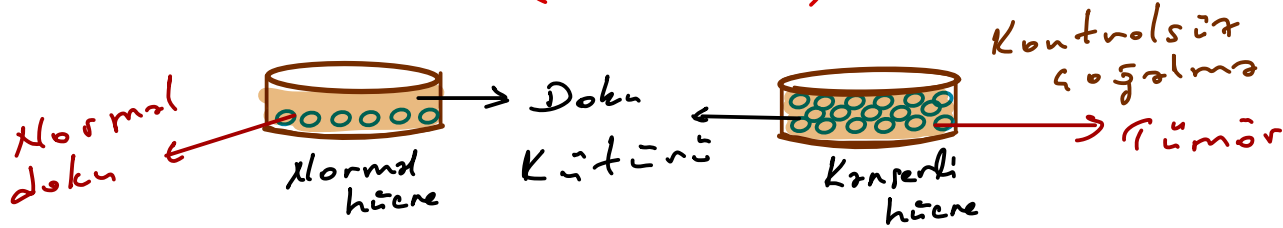
→ Cerrahi müdahale (Ameliyat)
(tümör ve etrafı ameliyat ile alınır)

Kanser neden olan faktörler:

- Radyasyon, ultraviyole ışınlar (UV)
- Bazı kimyasalların vücut isine girme
- Sigara, bazı ilaçlar, bazı boyalar, ...
- Mutasyonlar. ör/ Somatik (vücut) hücrelerdeki mutasyonlar. (sejiti organlarda kanser gelişebilir.)
mitoz fazları hücreler
- Sağlıksız beslenme (kötü maddeler...)
- Genetiksel yatkınlık (Bazı ailelerde fazla olabilir)
- Bazı virüsler (Ehlim için kanser)
- Hormonal dengesizlikler ör/ Diyetten fazla alınan ilaçlarla
- Yaşlı bireylerde kanser daha fazla görülür.

Kanserin Evreleri

- T → Tümörün büyüklüğü 1., 2., 3. evre
N → lenf damarlarına sıçraması (Bağımsızlığı etkiler) 4. evre
M → uzak dokulara metastaz (yeni tümörler) 5. evre son evre

iyi huylu tümör, metastaz yapmaz.

→ Yavaş ve sınırlı büyür.

→ Ameliyat ile tedavi edilir. (ihtiyas var ise)

ör/ Kalın bağırsak (mukoza tabaka) polipleri öT Bazı histler.